

Ustavení komplexního systému řízení bezpečnosti České republiky

Strategický tah Ustavení komplexního systému řízení bezpečnosti České republiky je koncepčním obsahově organizačním návrhem. V průběhu řešení a realizace se může stát jako nový přístup k problematice zajištění bezpečnosti významným strukturovaným procesem společenských inovací, které vedou ve svém komplexu k synergickému efektu: k aktivnímu občanskému pojetí bezpečnosti a obrany České republiky, k vlastnímu zvýšení vnější a vnitřní bezpečnosti země, k rozpočtovým úsporám celého systému a jeho součástí a ke zvýšení podílu občanů buď přímo nebo zvláště prostřednictvím organizací bezpečnostní komunity na tvorbě a realizaci bezpečnostní politiky, a to v souladu s civilním řízením a kontrolou tohoto systému.

Tímto záměrem systém přesahuje dosavadní běžné fungování státu a společnosti spočívající v daném konkrétním případě v parciálních racionalizačních krocích v jednotlivých subsystémech bezpečnosti a obrany bez výraznější koordinace a vyšší míry občanské participace.

Rozsah působnosti systému řízení

Ustavení komplexního systému řízení bezpečnosti České republiky zasáhne ve svých důsledcích široký okruh institucionálních i občanských subjektů a objektů bezpečnosti a obrany.

V první řadě se jedná ústavní orgány a činitele: prezidenta republiky jako vrchního velitele, parlament, tj. Poslaneckou sněmovnu a Senát a jejich zahraniční, branné a bezpečnostní aj. výbory, vládu, Bezpečnostní radu státu, soudní orgány atd.

Dále jsou to instituce tvořící systém bezpečnosti a obrany: ozbrojené síly, tj. Armádu České republiky, Vojenskou kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž, dále Policii ČR, obecní a městské policie, Vězeňskou službu ČR (tj. Vězeňskou stráž a Justiční stráž), zpravodajské služby, integrovaný záchranný systém složený z řady institucí a organizací – Hasičský záchranný sbor ČR, sbory dobrovolných hasičů, zdravotnické záchranné služby, horská služba, speleologická záchranná služba, vodní záchranná služba apod., havarijní pohotovostní služby zejména provozovatelů rizikových činností, celní správu, soukromé bezpečnostní služby, Český červený kříž a podobné humanitární organizace, zahraniční diplomatické aj. služby, zahraniční pomoc, veřejnou správu a samosprávu.

Nelze pominout ani občanskou veřejnost (především struktury bezpečnostní komunity) – prostřednictvím její participace se stává zajištění bezpečnosti a obrany státu službou veřejnosti v nejširším slova smyslu.

Své místo v systému řízení má i politický systém – především politické strany, jejich vedení a pružné organizační struktury zabývající se bezpečností země, které především mají vliv na koncipování bezpečnostní a obranné politiky země.

Potřeba systému řízení

Potřeba komplexního přístupu k bezpečnosti ČR je intuitivně i explicitně pocíťována již delší dobu. Jeho nutnost dozrála a vytvořily se pro něj i vhodné podmínky po 11. září 2001. Ukázalo se, že asymetrické konflikty spojené zejména s mezinárodním terorismem a s nevojenskými ohroženími, které vyžadují vnější zásahy, není již možné řešit dosavadními parciálními opatřeními. Ty ztěžují efektivní koordinaci a je nutno vždy převážně improvizovat, ačkoli určité pozitivní změny by bylo možné přijmout a realizovat předem, a to zvláště pokud jde o řízení a koordinaci vlastního bezpečnostního a obranného systému i o aktivní psychologickou, brannou a další přípravu obyvatelstva. Potřeba komplexního přístupu k bezpečnosti ČR vyplývá i z její geopolitické situace „uvnitř“ teritoria NATO. Vyjma expediční činnosti bude mít bezpečnost a obrana na teritoriu převážně komplexní charakter.

Dosavadní reakce na ustavení komplexního systému řízení bezpečnosti ČR, jak byly prezentovány v našich publikacích, v médiích, na různých seminářích, v parlamentních kruzích, v exekutivě, bezpečnostní komunitě i ve vytvořeném týmu expertů, jsou převážně kladné. Zainteresované subjekty poukazují zejména na jeho potřebu vzhledem ke změnám vnějších mezinárodních a vnitřních bezpečnostních podmínek a našemu zapojení v nejrůznějších mezinárodních ekonomických, bezpečnostních, vojenských aj. seskupeních. (Důvody jsou zřejmé: svět se změnil, vedle standardních ohrožení se stále více objevují ohrožení těžko předem identifikovatelná a předvídatelná, a to zvláště pokud jde rozsah důsledků. Následky mohou mít v blízké době až pandemický charakter - to vše vyžaduje vytvořit podmínky pro včasnou identifikaci nebezpečí a komplexní přístup, včetně propojení všech relevantních prvků bezpečnostního systému v mezinárodním měřítku.) Co se týká vnitřních podmínek pak je zřejmé, že postkomunistické země jsou v daleko složitější situaci než západní demokracie, v nichž už řada opatření byla realizována a tyto státy jsou schopny na nové jevy reagovat podstatně rychleji. USA například vytvořily Ministerstvo pro vnitřní bezpečnost státu, Úřad národní připravenosti a nové teritoriální vojenské velitelství pro zabezpečení obrany USA, v Německu schválili změnu ústavy ohledně nasazení armády v zahraničí. Tradiční zkušenosti s tím jak čelit vnitřním a vnějším hrozbám má Izrael.

V České republice komplexní systém řízení bezpečnosti fakticky neexistuje a teprve se n-systematicky budují jeho dílčí prvky. Postrádá to především koncepční teoretickou základnu, což je i důsledkem nepřipravenosti politických elit zabývat se tímto problémem. Přitom Česká republika stojí před novými výzvami v oblasti zajištění bezpečnosti, které mají dlouhodobý charakter (horizont 2017 - 2020) tak jak je mj. charakterizují experti Střediska pro strategická a mezinárodní studia na příkladu Spojených států (Ciluffo J., Rankin D., *Boj proti terorismu, NATO Review, zima 2001/2002, s. 14*):

„Naše koncepce národně bezpečnostního plánování musí být rozšířena tak, aby zahrnovala opatření proti teroristickým útokům za použití zbraní hromadného ničení i ochranu nejdůležitější infrastruktury, jako jsou telekomunikace, energetické systémy, ropa, plyn, bankovníctví a finance, doprava, systémy zásobování vodou, státní služby a pohotovostní služby. Toto strategické poslání není doménou žádné jednotlivé federální agentury, národní bezpečnost již není na výhradní zodpovědnosti těch agentur, které jí tradičně měly v popisu práce. Je třeba, aby do hry vstoupili noví hráči, včetně zdravotnických a sociálních služeb, státních a místních orgánů a soukromého sektoru. Je třeba integrovat a uplatnit všechny prostředky. V současné době však mnohé agentury jednají nezávisle. To vede k překrývání a zmatku pokud jde o pravomoci, zdvořování kapacit, nekompatibilitu systémů a plýtvání zdroji a zcela zbytečně se zvyšuje riziko“.

Záměry byly prosazeny jako plán Bílého domu v boji proti terorismu. Plán má lépe koordinovat činnost institucí, které zajišťují bezpečnost USA. Prezident Bush k tomu řekl: „Tento obsažný plán definuje jasné hranice kompetencí a jasné odpovědnosti federálních zaměstnanců, guvernérů a starostů stejně jako podnikatelů a amerických občanů. Pokud budeme lépe vědět, že máme odpovědnosti, budeme také umět lépe směřovat své peníze a lidskou sílu, abychom dokázali společnému ohrožení čelit.“ (MF Dnes, 17. 6. 2002, s. A/8).

Tyto závěry amerických expertů i záměry prezidenta Bushe potvrdil velvyslanec Karel Kovanda (Stálá delegace ČR při NATO a ZEU) ve svém interview MF Dnes 26. 6. 2002, kde v souvislosti s potřebou adekvátně reagovat na postupy uplatňované mezinárodními teroristickými organizacemi uvedl, že „jejich globalizace postupuje rychleji než naše. Dnes se vojáci připravují na vnějšího nepřítele, policie bojuje proti kriminalitě, finanční úřady s černými penězi, ale chybí propojení všech útvarů a orgánů, které mají v popisu práce boj proti některému z těchto nebezpečí“.

V případě České republiky můžeme v této souvislosti uvést:

- ❑ v základních bezpečnostních dokumentech není komplexnost bezpečnostního systému zachycena, nebo se pouze deklaruje bez realizačních závěrů a doporučení,
- ❑ neexistuje jednota v pojetí základních pojmů, naprosto chybí teoretické rozpracování problematiky bezpečnostního systému, není jasné, v čem jsou (budou) specifika ČR v bezpečnostní oblasti,
- ❑ vzájemná spolupráce, podpora (a komunikace) mezi relevantními složkami, které se podílejí na zabezpečení bezpečnosti země v nejširším kontextu, je v mnoha případech limitována jejich partikulárními zájmy.

Pro postupné řešení tohoto neuspokojivého stavu je důležité, že se v **Koncepci výstavby profesionální armády České republiky a mobilizace ozbrojených sil České republiky** objevuje následující konstatování: „Reformu (ozbrojených sil) však lze uskutečnit jen tehdy, bude-li záležitostí celých ozbrojených sil, podpoří-li ji společnost a stane-li se součástí dlouhodobé koncepce bezpečnosti a obranyschopnosti České republiky.“ Dále se zde uvádí, že, „reforma ozbrojených sil je vnímána jako součást celkového zajištění České republiky, ke kterému je nezbytné:

- vybudovat ucelený národní bezpečnostní systém, založený na vzájemné spolupráci, interoperabilitě a harmonizaci činností jeho jednotlivých složek;
- dosáhnout maximální možnou úroveň interoperability národního bezpečnostního systému ČR na mezinárodní úrovni“.

(Koncepce výstavby profesionální armády České republiky a mobilizace ozbrojených sil České republiky, <http://www.army.cz/reforma/reforma/docs2/koncepce.htm>, s.1,2).

Uvedené závěry ovšem také otvírají velmi zásadní otázku kompatibility reformou jednotlivých složek bezpečnostního systému České republiky. Tyto reformy dosud probíhají svým způsobem izolovaně a nekoordinovaně. Zdá se, že ozbrojené síly, jejichž role je v bezpečnostním systému specifická, ostatní složky v reformním úsilí předhonyly. Tuto disharmonii je proto nutné odstranit, neboť její další pokračování přináší neohospodárné vynakládání finančních prostředků a také nemožnost nastavení racionálně zdůvodněných priorit zajištění komplexní bezpečnosti České republiky.

Systém řízení a jeho souvislost se širším pojetím bezpečnosti

Záměr systému řízení vychází ze širšího pojetí bezpečnosti a konkrétně pak bezpečnostní politiky.

Bílá kniha o obraně České republiky (1995) definuje pojem bezpečnostní politiky takto: „V obecné podobě je bezpečnostní politika souhrnem opatření kodifikující odpovědnost státu za vytváření a udržování takových podmínek vnitřního a vnějšího bezpečnostního klimatu, které umožní efektivní rozvoj státní prosperity. Zahrnuje politické, diplomatické, technologické, ekonomické, kulturní a morální faktory. Klíčové místo v tomto souhrnu představují charakter i míra možného ohrožení státu a z nich vyplývající důsledky pro potřeby obrany či možnosti jejího zajištění.

Bezpečnostní politiku je tedy nutné vnímat ve dvou rovinách:

- v rovině konceptuální, která stanoví principy a zásady směřování bezpečnostní politiky a je věcí politickou,
- v rovině realizační, ve které hrají roli orgány krizového řízení, ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, záchranné sbory, havarijní záchranné aj. služby a další prvky bezpečnostního systému státu používané k neutralizaci a odvrácení různých druhů ohrožení, definovaných bezpečnostní politikou, podle předem vypracované bezpečnostní a vojenské strategie státu.“

Tato definice má mnohé nedostatky, zvláště opomíjí řadu segmentů bezpečnostní politiky, především zahraničněpolitické a obranné aspekty. Proto na základě kritické analýzy i dalších definic tento materiál v první řadě respektuje úvodní úvahu studie **Bezpečnostní politika České republiky**, která ze znalosti dostupných definic vychází a v mnohém je respektuje:

„**Bezpečnostní politika se ... chápe jako souhrnná kategorie, která zahrnuje bezpečnost, obranu a ochranu občana a státu. Definuje se také jednak jako souhrn politických cílů a prostředků k dosažení bezpečnosti, obrany a ochrany státu a jeho občanů a jednak jako souhrn aktivit, vedoucích k realizaci této politiky. Je tudíž odezvou nejen na vnější ohrožení státu, ale i na ohrožení jeho vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku, na ohrožení občanů projevy kriminality všeho druhu.**

Bezpečnostní politiku tvoří pět základních komponentů či součástí:

- 1) zahraniční politika v oblasti bezpečnosti státu,
- 2) obranná a vojenská politika státu,
- 3) politika vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku,
- 4) politika zajišťující ekonomickou bezpečnost státu,
- 5) ochrana obyvatelstva, jeho majetků a životního prostředí před následky živelních pohrom a havárií.

Bezpečnostní politika je souhrnem zahraničněpolitických, vojenskopolitických a vnitřně-bezpečnostních komponent, není ale jejich pouhým aritmetickým součtem, má komplexní kvalitu věcnou a systémovou.

Bezpečnostní politika státu má svůj systém zajištění, především ekonomický a finanční, dále svou logistiku a svou legislativu.

Bezpečnostní politika státu má být vždy aktuální odezvou na vstupní podněty dané vývojem bezpečnostní situace v jeho rámci, v Evropě a ve světě. Rozhodujícími a klíčovými podněty pro tvorbu bezpečnostní politiky jsou bezpečnostní rizika a ohrožení daného státu.“

Na základě uvedené vstupní úvahy odborníci z Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva obrany a Ministerstva vnitra doporučili v uvedené práci tuto definici:

„Bezpečnostní politika České republiky je soustavou základních státních zájmů a cílů, jakož i hlavních nástrojů k jejich dosažení, směřujících k zabezpečení státní svrchovanosti a jednoty státu, ústavnosti a činnosti demokratických institucí, ekonomického a sociálního rozvoje státu, ochrany zdraví a života občanů, majetku, kulturních statků, životního prostředí a plnění mezinárodních bezpečnostních závazků.

Bezpečnost státu není nikdy absolutní, vždy je relativní ve vztahu ke konkrétní situaci, ke konkrétním hrozbám, ať už vojenské či nevojenské povahy. Má svou stránku objektivní, spočívající v reálně existujících hrozbách, a stránku subjektivní, plynoucí z toho, jak dané hrozby vnímá ten který stát či jeho vládní koalice, jaký význam jim přisuzuje a jak na ně reaguje.

Komponenty vnitřní a vnější bezpečnosti se navzájem prolínají. Vnitřní bezpečnost má oboustranné vazby na mezinárodní situaci (mezinárodní terorismus, migrace či proliferace). Země s nízkou úrovní vnitřní bezpečnosti se považují za zdroj destabilizace pro své sousedy či pro celý region. Z toho jednoznačně vyplývá, že vnitřní bezpečnost má svůj mezinárodní aspekt, stejně jako vnější bezpečnost svůj vnitřní aspekt. Jde zejména o otázku sdílení suverenity, bezpečnosti občanů a jejich států.

Bezpečnostní politiku ČR v jejím komplexním pojetí tvoří tyto hlavní dílčí politické komponenty: zahraniční politika ČR v oblasti bezpečnosti, obranná a vojenská politika ČR a konečně politika veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti ČR. Příslušné předpoklady pro tvorbu a realizaci bezpečnostní politiky především vytvářejí ekonomická a finanční politika ČR, průmyslová a obchodní politika ČR, legislativa. V širším smyslu slova bezpečnostní politika zahrnuje ekologickou, sociální politiku aj.

Koncepce bezpečnostní politiky ČR se má opírat o vědeckovýzkumné poznatky analyticko-prognostického rázu, které zpracovávají relevantní orgány moci výkonné, průběžně se přizpůsobuje aktuálním potřebám, konkrétní i anticipované situaci v oblasti bezpečnosti českého státu a jeho občanů. Koncepce bezpečnostní politiky se obvykle promítá do dvou hlavních dokumentů - Strategie bezpečnosti ČR a Bílé knihy o bezpečnosti a obraně ČR. V kratším horizontu pak do Bezpečnostní strategie a Vojenské strategie České republiky.

Tvorba a realizace bezpečnostní politiky a bezpečnostního systému státu včetně jeho ozbrojených sil musí být v demokratické společnosti podrobena stálé demokratické kontrole.“

Specifické charakteristiky komplexního systému řízení bezpečnosti ČR

1. **Identifikace komplexního systému řízení** vychází z toho, že současné bezpečnostní hrozby odrážejí konfliktnost současného stále více se globalizujícího světa. Charakteristickým rysem nových bezpečnostních hrozeb je i dynamika jejich vzniku a působení, prolínání a propojenosti. Tento faktor bezprostředně ovlivňuje vnější a vnitřní bezpečnosti států a regionů. Všudypřítomná a destruktivní povaha nových bezpečnostních hrozeb je ve svých účincích univerzální. Univerzální proto musí být i reakce na tyto hrozby. Stát, relevantní orgány státu a občané, podílející se na zajišťování bezpečnosti země, dosud nejsou na novou situaci komplexněji připraveny.

Před třemi desítkami let byla jako nejvýstižnější uznávána definice Malinowského, že válka je „ozbrojený zápas mezi dvěma nezávislými politickými celky prostřednictvím organizovaného vojska ve prospěch kmenové nebo národní politiky“. Je to odpovídající zobecnění analýzy

přibližně šesti tisíc válek, které lidstvo za dobu své existence stačilo vyvolat. Ani Levy o patnáct let později si nedovedl válku představit jinak než jako „ozbrojený konflikt mezi organizovanými vojenskými silami“. Občanské války nebyly pro malou symetričnost považovány za války v pravém slova smyslu, ale za domácí konflikty (v daném případě je ovšem nutné poznamenat, že z hlediska mezinárodního humanitárního práva je vnitrostátní ozbrojený konflikt postaven na úrovni ozbrojených konfliktů mezinárodní povahy z pohledu aplikace válečných pravidel). Dochází-li ke stále větší akceleraci vědeckotechnického, ekonomického a sociálního rozvoje, pak se jako jeho odraz příčiny a charakter ozbrojených zápasů mění nejrychleji. Začínají převažovat lokální války, protože globální konflikt odstraňuje apokalyptickými důsledky. Tyto nové války začínají prorůstat všemi kontinenty. Podle zpravodajských služeb, např. Al Kajda operuje v šedesáti zemích a má kolem pěti tisíc členů.

Teoretická východiska odrážející charakter vedení soudobých válek a ozbrojených konfliktů, analýza bezpečnostních ohrožení a z nich vyplývajících rizik a stav našich ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních sborů, zpravodajských služeb, záchranných sborů, havarijních, záchranných aj. služeb a dalších prvků integrovaného záchranného systému, soukromých bezpečnostních služeb, veřejné správy a samosprávy, participace a připravenosti občanů a stav dalších subjektů signalizují potřebu dále již neřešit přestavby, transformace, reformy a jiné racionalizace jen v rámci jednotlivých subsystémů, ale jako komplexní systém řízení bezpečnosti a obrany republiky. To je také nosnou ideou komplexního systému řízení bezpečnosti ČR.

Řešení problematiky bude mít bezprostřední dopad i na úroveň pozice České republiky v mezinárodním společenství i z hlediska jeho dlouhodobých závazků vůči nejvýznamnějším mezinárodním organizacím, jichž je nebo bude Česká republika členem (OSN, NATO, OBSE, EU atd.). K tomuto řešení lze těžko hledat alternativu, protože vzhledem k bezpečnostní situaci ve světě odzbrojovací procesy vážnou. Naopak vzhledem k nové generaci zbraní dochází k dalšímu kolu zbrojení. Spojené státy zamýšlejí zvýšit vojenské výdaje na 400 miliard dolarů ročně a výdaje na vnitřní bezpečnost ročně dosáhnou částky 37 miliard dolarů.

Základní nosná idea je tedy především v komplexnosti přístupu k zajištění bezpečnosti státu. Vyžaduje v tomto smyslu i adekvátní bezpečnostní a obrannou koncepci a politiku. Směřuje tedy výrazně do oblasti komplexního řízení.

Předpokládá se, že v komplexním systému řízení bezpečnosti ČR budou využity jak prvky participovaného řízení při tvorbě bezpečnostní politiky a dílčích strategií, tak prvky přímého i koordinálního řízení v rámci ustanoveného systému včetně participace organizací bezpečnostní komunity a občanů. V systému řízení budou uplatněny a aplikovány prvky „governance“.

Podle Václava Bělohradského (Právo, 8. 2. 2001) je takový postup reakcí na skutečnost, že „globalizovaná společnost je stále komplexnější, a to znamená, že musíme volit mezi stále větším počtem alternativ na základě nedokonalých informací a podle kritérií, které neumíme definitivně zdůvodnit. Kde roste počet alternativ, roste i počet rizik. Globalizace si proto vynucuje nový styl vládnutí, které zachycujeme slovem *governance* (...) Označuje racionální řízení společnosti tak složité a propojené, že v ní žádný aktér nemůže být svrchovaný, nemůže mít dostatečné informace, ani nemůže být dostatečně kompetentní a jeho rozhodnutí nemůže být dostatečně legitimní; v takové společnosti nelze nastolit pořádek centralizací, hierarchizací, byrokratizací, státní regulací či tržní deregulací.

Komplexní společnost může být racionálně řízena jen volnou koordinací mnoha vzájemně si důvěřujících aktérů uvnitř otevřené sítě, v níž nejen obíhají informace všemi směry, ale neu-

stále se tu mísí soukromé a veřejné, formální a neformální autorita, zákony a výjimky, vládní a nevládní organizace, konsenzus a protest, loajálnost a kritika, centrum a periferie, moc rozhodovací a moc výkonná, hlas těch, kdo rozhoduje, a hlas těch, o nichž se rozhoduje. Takové otevřené sítě aktérů spojených vzájemnou důvěrou maximalizují komunikační symetrii a tím i schopnost všech aktérů „učit se“, měnit rychle své priority a napravovat efektivně nezamýšlené důsledky vlastního jednání. Výjimečně poučným příkladem úspěšné governance je celosvětově zdarma šířený operační systém Linux, jehož každé vylepšení musí být volně zpřístupněno všem uživatelům“.

V případě komplexního systému řízení bezpečnosti České republiky by aplikace prvků governance představovala zavedení pravidel a způsobů výkonu pravomocí správních orgánů, především pokud jde o vnitřní uspořádání a kontrolovatelnost těchto procesů zajišťující soulad a multiplikační efekt prvků systému.

Takový model především vyžaduje:

- a) konsenzus v rámci všech politických stran zastoupených v Parlamentu ČR, který by eliminoval promítání stranického soupeření do řízení komplexního systému a možnou obavu veřejnosti z „militarizace“ nezanedbatelné části státního aparátu.
- b) důsledné zamezení politických vlivů (odpolitizování) realizačních prvků zabezpečujících fungování komplexního systému řízení bezpečnosti ČR.

2. Zajištění vnější a vnitřní bezpečnosti ČR je základním předpokladem kvality života a jeho udržitelnosti a promítá se dlouhodobě do všech hlavních sociálních potenciálů společnosti a upevňuje postavení České republiky v Evropě a ve světě a ve světových a regionálních organizacích. Základním východiskem je skutečnost, že v případě postupné realizace komplexního systému bezpečnosti a obrany republiky by mělo dojít k podstatnému zlepšení a zefektivnění fungování jednotlivých složek státu podílejících se na zajištění jeho bezpečnosti a bezpečnosti občana, a to jak ve vnitřním, tak i mezinárodním rámci. Tento stav může výrazně ovlivnit další posilování politické, ekonomické a sociální stability státu, a to především komplexnější přípravou a účastí na jednání o bezpečnostních otázkách v OSN, zvláště v její Radě bezpečnosti, v Severoatlantické alianci, OBSE, v Evropské unii při koncipování evropské bezpečnostní a obranné politiky i při bilaterálních jednáních.

3. Komplexní systém řízení bezpečnosti ČR úzce souvisí se „strategickými tahy“ připravovanými v rámci Centra pro sociální a ekonomické strategie Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, a to zejména s těmito tahy:

- ☐ **Formování národní identity**, který je spojený s tahem
- ☐ **Posilování sociální soudržnosti**
- ☐ **Budování společnosti vědění**
- ☐ **Modernizace politického systému**

Formování národní identity by mělo být základem ideové výchovy profesionálních českých vojáků a posilování soudržnosti s českou společností výchovy obecně. Předpokládá podstatně změnit systém vojenského školství, který by měl být nejen modernější, ale i daleko více spjat s civilním školstvím. Konečně realizace systému komplexního řízení bezpečnosti vyžaduje i daleko pružnější politický systém, který projevuje vyšší zájem o problematiku bezpečnosti

a dokáže včas reagovat tvorbou bezpečnostní politiky na měnící se bezpečnostní situaci. Tyto preferenční vazby potvrdila i analýza vzájemných vazeb strategických koncepcí rozvoje České republiky ve formě tzv. sociomapování.

Strategická koncepce „Zajištění komplexní bezpečnosti a obrany České republiky jako člena NATO a EU“ vyústila ve strategický tah „Ustavení komplexního systému řízení bezpečnosti České republiky“.

Tento strategický tah je v silných vazbách na tyto strategické koncepce:

- ☐ institucionální podpora sociální soudržnosti,
- ☐ zvýšení nabídky kvalitních, dostupných a relevantních vzdělávacích příležitostí,
- ☐ výzkum a vývoj jako produktivní složky společnosti a ekonomiky a generátory inovací,
- ☐ rozvoj nové ekonomiky,
- ☐ zachování únosné věkové struktury obyvatelstva,
- ☐ péče o zdraví,
- ☐ podpora podmínek pro rozvoj a uplatňování otevřené společnosti,
- ☐ podpora rozvoje občanského a národního sebevědomí,
- ☐ modernizace manažerského řízení,
- ☐ zkompletování politického systému, rozvoje médií a všech strategických koncepcí týkajících se reformy a racionalizace státní správy a občanské společnosti.

Společné vazby vnitřní a vnější bezpečnosti země s ostatními potenciály a regulátory

(Redukovaný text)

Se sociální soudržností

Vnější bezpečnostní ohrožení ČR by mohlo zvýšit sociální soudržnost české společnosti. Vnitřní ohrožení by sociální kohezi české společnosti naopak podrývalo. Vztah je reciproční, vysoká míra sociální soudržnosti ovlivňuje vnitřní bezpečnost, a to potenciálně jak pozitivně, tak negativně, může vést k polarizaci společnosti. Sociální soudržnost zefektivňuje sociální kontrolu a tím snižuje pravděpodobnost a možnost výskytu sociálně-patologických jevů. Sociální soudržnost jistých skupin ale naopak může být podhoubím pro kriminální jevy. Ozbrojené síly musí být nejen samy sociálně soudržné, ale zároveň integrovány do demokratické společnosti. To je i ideovým obsahem demokratického řízení a kontroly ozbrojených sil a úkolem státních orgánů.

Se společností vědění: vzděláváním, výzkumem, vývojem, informatizací

Povaha vnějších a vnitřních ohrožení se výrazně mění. Boj proti kriminalitě, terorismu, asymetrické konflikty a nasazení mírových sil v ohrožených teritoriích budou výrazně sofistikovanou záležitostí, která ovlivní výcvik vojáků, policistů a dalších pracovníků bezpečnosti a obrany a celkový vzdělanostní proces. Profesionální armáda a policie spolu s dalšími součástmi ozbrojených sborů proto vyžadují adekvátně vzdělaného a připraveného vojáka, státního nebo soukromého policistu nebo příslušníka jiného ozbrojeného bezpečnostního sboru, zpravodajce, hasiče, záchranáře, celníka, pracovníka soukromé bezpečnostní služby, pracovníka státní správy a samosprávy ad. Jejich instituce mají zpravidla vlastní vysoké

a střední školství a širší výukou zvyšují i celkovou vzdělanost populace. Ze společenského hlediska se stále závažnější stává kriminalita tzv. bílých límečků, zvláště např. v bankovním sektoru. Zajišťování bezpečnosti si proto mj. vyžaduje vysoce kvalifikované specialisty, kteří kromě profesních kompetencí mají i vysoký morální kredit.

Významným problémem je v dané oblasti otázka připravenosti vzdělávacího systému k právě výše uvedených profesionálů a dostatečných výzkumných kapacit k výzkumu nových potřeb bezpečnostních složek.

S trhem práce, zaměstnaností a zaměstnatelností

Budoucí potřeba pracovní imigrace do ČR pravděpodobně zvýší vnitřní bezpečnostní hrozby v ČR a zřejmě i jejich percepci veřejností. Migračně otevřená společnost je vždy silněji vystavena bezpečnostním rizikům. Rozhodně ve vyšší míře než společnosti uzavřené nebo autoritářské, protože bývají „zárukou“ nejen politického, ale i sociálního dohledu a vedlejším důsledkem jeho fungování může být i zvýšení vnitřní stability režimu. S rostoucí migrací se usnadňují možnosti pronikání mezinárodního zločinu do českého prostředí, a tak mohou být do něho implantovány celé větve mezinárodních mafií, často postavených na etnickém nebo národnostním základě. Vyšší míra pracovní migrace může překročit hladinu nekonfliktní absorpce a může proto být i bezpečnostním rizikem. Podobně tomu je i při odlivu „mozků“.

Flexibilní trh práce, nízká nezaměstnanost a vysoká zaměstnavatelnost snižují vnitřní bezpečnostní rizika. Řada lidí se totiž uchyluje ke kriminální činnosti v okamžiku, kdy pro ně selhávají všechny alternativní možnosti obživy. Nefungující trh práce tak dává vzniknout podhoubí kriminální činnosti. Vznik tzv. *underclass* se specifickou subkulturou tak přispívá k růstu vnitřní nestability, která může do budoucna jen narůstat, neboť děti vyrůstající v této subkultuře procházejí alternativní socializací a nesdílejí řadu norem majoritní společnosti.

Dané otázce je nutné věnovat zvýšenou pozornost, neboť bezpečnostní ideologie státu se nesmí stát výrazem bezmocnosti státu vypořádat se s ekonomickými a sociálními zdroji kriminality. Obrana sociálního pořádku pouze silou by mohla vést k tomu, že by se mohla netolerovat kriminalita, ale toleroval by se společenský rozpad.

Bezpečnostní složky jsou dále důležitým zaměstnavatelem. To je zřejmé zejména na příkladu rušených nebo již zrušených vojenských posádek, které významným způsobem přispívaly k ekonomické prosperitě (mikro)regionů.

Profesionálové hlavních složek ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů také soutěží na trhu práce s dalšími obdobnými profesemi, zejména např. s příslušníky celní správy, záchranných sborů a se soukromými bezpečnostními službami, jejichž početnost zhruba odpovídá početním stavům ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů. Do určité míry tak odčerpávají i specificky disponované jednotlivce z trhu práce.

S vývojem populace, rodiny, zdraví a bydlení

Profesionální armáda a policie i další složky bezpečnosti a obrany jsou závislé na demografické struktuře, vyžadují naprosto zdravé profesionály, kteří musejí mít dobré rodinné a sociální zázemí. Současný stav mladé generace je kritický. Jen polovina mladých mužů je schopna bez omezení vykonávat vojenskou základní službu a ještě daleko méně být profesionálními vojáky. Armáda i další složky bezpečnosti země proto musí počítat s klesajícími počty mládeže. Možnost výběru vhodných kandidátů bude omezena nejen počtem, ale i zhoršujícím se zdravotním stavem mládeže. Neřízená imigrace k posílení populace však na druhé straně může být bezpečnostním rizikem.

Se stavem životního prostředí a územních potenciálů rozvoje

Pocit domova, „za který se vyplatí bojovat“, se rodí v místní komunitě. Řešení regionálních problémů tak nepochybně přispívá k růstu obranyschopnosti státu. Regionálně diferencované demografické charakteristiky (věk, zdravotní stav) ovlivňují kvalitu branců. Rostoucí podíl politických elit, které nabyly praktických zkušeností při řízení věcí veřejných na lokální a regionální úrovni, vede k „přirozenému“ posilování procesu civilní kontroly ozbrojených sil.

Jedním z cílů ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů je i péče o životní prostředí a racionální využívání územního potenciálu. V posledním období se tento potenciál stává i náplní činnosti ozbrojených sil. Lokálně mají ozbrojené síly na životní prostředí vliv negativní (letišť, skladování látek ap.), ale i pozitivní (zachovalejší přírodní prostředí ve vojenských prostorech). Dislokace posádek přispívá ke kvalitě života v místě. Požadavky na „technické“ zajištění obranyschopnosti státu vedou ke specifickým lokalizačním rozhodnutím, které často významně mění územně-technické podmínky jednotlivých regionů (dříve trasování „strategických“ komunikací, dnes dislokace letišť, vojenských posádek apod.)

Přítomnost armády v lokalitě vede současně k růstu místní koupěschopné poptávky, růstu zaměstnanosti, růstu požadavků na kvalitní fungování občanské vybavenosti i (zpravidla) k pozitivním změnám v sociální struktuře.

S ekonomickým rozvojem

Ozbrojené síly a ozbrojené bezpečnostní sbory, zvláště armáda a policie, jsou závislé na státním rozpočtu. Mohou však přispívat do určité míry k ekonomickému rozvoji státu za předpokladu, že jsou schopny efektivně využít zbraňové systémy a vojenská zařízení vyvinuté a vyrobené v zemi a stát je pak může uplatnit na vnějším trhu. Mohou se dále výrazně podílet na snižování kriminality, zvláště ekonomického charakteru. Konkrétní vazba tohoto potenciálu je dosud poměrně slabá, lze sledovat především finanční nároky tohoto potenciálu, které vyžaduje modernizace armádní a policejní výzbroje a výstroje. Problémem také je, že neexistuje propojení vojenského a nevojenského průmyslu a že v privátním sektoru českého průmyslu (včetně zbrojního) neexistuje výzkum a vývoj. Z toho vyplývá i skutečnost, že nejsou stanoveny žádné priority pro tuto oblast. Slabinou je zapojení českého průmyslu v rámci společenství NATO a v Evropské unii. Vazby budou silnější za předpokladu, že bude koncipován, přijat a realizován komplexní systém řízení bezpečnosti. Úspora lze také dosáhnout lepší komerční činností při nákupu zbraňových systémů a výstroje v zahraničí, zvláště při koncipování obchodních smluv.

S formováním národní kultury, národní identity a národních zájmů v kontextu lidských hodnot

Potenciál státu k zajišťování vnější a vnitřní bezpečnosti se dotýká základu identit. Nepříznivý vývoj identit může sloužit jako bariéra změn v pocitu bezpečnosti. Struktura identity má vliv na vztah k přijímání nebezpečnosti světa. Snaha uzavírat se před skutečností vede k oslabení potenciálu. Dochází ke zvyšování požadavků na růst váhy přípravy pro schopnost čelit nebezpečím.

Ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, zpravodajské orgány, součástí integrovaného záchranného systému, celní služby a další složky bezpečnostního systému státu (dále jen zásahové složky bezpečnostního systému státu) chrání a brání státní zájmy (**Obecná definice státních zájmů: „obecné a pokračující cíle, pro které stát udržuje svou bezpeč-**

nost a podporuje svůj blahobyť.“ Tyto cíle jsou dále rozpracovány do zájmů politických, ekonomických, vojenských, psychologických a vědeckotechnických.) Proto součástí jejich výchovy musí být ideová výchova založená na pozitivní hodnotové orientaci a identifikaci se státním a společenským zřízením.

S ústavněprávním a politickým systémem země, prostorem pro účast veřejnosti na tvorbě politiky

Zásahové složky bezpečnostního systému státu jsou bezpečnostním a obranným garantem existence a rozvoje demokratické společnosti. Proto musí být jejich úroveň v centru pozornosti ústavních činitelů, státní správy a samosprávy.

Procesy globalizace a s ním spojeného vývoje vojenství zpochybňují oprávněnost tradičního chápání státní suverenity a vytvářejí tlak na funkční adaptaci ústavně právního systému. Také nové formy kriminality, především organizovaného zločinu, překračující rámec národních států, vyvolávají potřebu doplňovat právní řád o odpovídající mechanismy jejich potlačování. Úroveň vnitřní bezpečnosti velmi závisí na funkčnosti orgánů činných v trestním řízení, jmenovitě soudů.

S regulačním působením trhu, státu a občanského sektoru ve vzájemných vztazích

Jde o typické domény působení státu. Ve srovnání s ním budou hrát instituce občanského sektoru potřebnou, nicméně jen omezenou úlohu. Ve vztahu k trhu bude citlivou oblastí organizace veřejných zakázek na dodávky zboží a služeb pro potřeby ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů. Zásahové složky bezpečnostního systému státu jsou budováním své personální struktury závislé na trhu práce. Složky občanské společnosti mají vůči nim iniciační a nátlakovou roli. Mezi těmito složkami a trhem existují vzájemné ekonomické vztahy, které mohou být i korupčně zneužity.

S přípravou České republiky na vstup do Evropské unie a na plné uplatnění v EU

Se zavedením druhého a třetího pilíře se dosavadní aktivita orgánů Unie, které se předtím zabývaly téměř výlučně ekonomickými otázkami, značně rozšířila. Vzhledem ke způsobu přijímání rozhodnutí (na základě mezivládní spolupráce) je však pokrok velice pomalý. Po dlouhém období se na základě schengenské dohody podařilo odstranit kontroly osob na hranicích mezi členskými státy (s výjimkou Velké Británie a Irska). Podařilo se také pokročit ve spolupráci policie (schengenský informační systém). Mnohem pomalejší je pokrok při zajišťování vnější bezpečnosti, a to s ohledem na obtíže při hledání shody v otázkách poskytování azylu a regulace přistěhovalectví. Teroristické nálety na objekty v USA nesporně stimulovaly nalezení společného stanoviska v řadě otázek vnitřní i vnější bezpečnosti Unie (již zmíněný společný zatykač, zvýšení spolupráce mezi operačními službami, které se zabývají bojem proti terorismu, efektivní opatření v boji proti financování terorismu, zvýšení bezpečnosti letecké dopravy aj.).

Zásahové složky bezpečnostního systému státu se podílejí na tvorbě a realizaci Evropské bezpečnostní a obranné politiky vyčleňováním vybraných vojenských a policejních jednotek a vyslání příslušných specialistů do politických a vojenských orgánů Evropské unie.

Je nutné, aby příslušné státní orgány odpovědné za realizaci bezpečnostní politiky byly schopné adekvátně reagovat na další vývoj při formování ucelené nadnárodní bezpečnostní strategie v rámci EU (NATO). Je to důležité i z toho důvodu, že ústředí EU má tendenci posunovat rozhodovací mechanismy od mezivládního řešení problémů k nadnárodní integraci.

Důsledky řešení

Uvažujeme-li o tom, jakou představu bezpečnosti a obrany České republiky v nejbližších deseti až patnácti letech je možné nabídnout občanům, měl by to být model, který vychází jak z analýzy a hodnocení bezpečnostních ohrožení a finančních, lidských aj. předpokladů jej realizovat, tak z bezpečnostních zájmů samotných občanů, zvláště jak reagují na novou bezpečnostní situaci, která se vytvořila po 11. září 2001, a z aktivit proti mezinárodnímu terorismu. Je k tomu již i dostatek empirických podkladů (viz např. Gabal, I., Helšusová, L.: Pohled české veřejnosti na protiteroristickou kampaň, bezpečnost a politiku ČR. *Mezinárodní politika* 4/2002, Volná tribuna, str. 35).

Před dvěma lety se devět z desíti občanů v souvislosti se vstupem do Severoatlantické aliance a převažujícím hodnocením ohrožení i jejich predikce neobávalo ozbrojených konfliktů, nebyli je schopni identifikovat a vnější bezpečnost a obranu nepovažovali za prioritu. Bezprostředně po 11. září 2001 ale obavy o bezpečnost spojené zvláště s nebezpečím zneužití islámu výrazně vzrostly. Osobně se cítilo ohroženo 60 % občanů včetně možnosti globálního vojenského konfliktu. Třetina občanů se obávala i přímého teroristického útoku proti naší zemi. Tyto obavy přetrvávají, občané nadále sledují vývoj bezpečnostní situace, i když pocit bezprostředního ohrožení klesá. Ani celkový pohled na bezpečnostní problematiku typický pro poslední desetiletí se nemění. Je tomu mj. i proto, že tři čtvrtiny občanů důvěřují našim i zahraničním bezpečnostním institucím (armáda, policie, zpravodajské služby, silová ministerstva, NATO, USA, koalice proti mezinárodnímu terorismu apod.), i když jsou si vědomy našeho nedostatečného příspěvku světové a evropské bezpečnosti. Ještě větší část občanů se identifikovala se zásahy proti terorismu, souhlasí s naší participací a dvě třetiny je považují za účinné. Přitom nepreferují jen (především) samotné vojenské řešení situace, ale zároveň vzhledem i k podílu Západu na vyhocení bezpečnostní situace podporují rovněž diplomatická, ekonomická, sociální a jiná opatření.

V souladu s tím převažuje i vysoká podpora profesionalizace armády a jejího expedičního charakteru včetně zvýšených výdajů na reformu ozbrojených sil s výjimkou nákupu nadzvukových stíhacích letounů. Výrazná většina je také proti vývozu zbraní do problémových zemí. Rozpočtová podpora obrany je podmíněna lepší informovaností, informační transparentností a potřebou synergického efektu plynoucího z koaličních vazeb. Z toho je patrné, že občané si uvědomují přímou spojitost vnitřní bezpečnosti a zahraniční politiky země a s mezinárodním vývojem. Pokud jde o Alianci, převažuje názor, že by si nadále spolu s bojem proti mezinárodnímu terorismu měla zachovat i obranný charakter.

Koncepční obsahově organizační návrh „Ustavení komplexního systému řízení bezpečnosti ČR“ podstatně přispěje k vytvoření takového modelu bezpečnosti a obrany, který zabezpečí ochranu a obranu státních zájmů, bude korespondovat s hodnotovou orientací demokratické občanské společnosti a zajistí každému jednotlivci i sociální skupině této společnosti osobní bezpečnost, svobodný bezpečný pohyb, ochranu zdraví, života, majetku a kulturních statků, zdravé životní prostředí, kvalitu a trvale udržitelný rozvoj života ve všech jeho atributech při aktivní participaci občanů na tomto procesu. Komplexní systém řízení bezpečnosti ČR též přispěje k větší transparentnosti vynaložených rozpočtových prostředků na zabezpečení bezpečnosti a obrany země.

Tento model či představa jsou protikladné dosud zčásti akceptovanému přístupu a mínění, podle něhož nižší bezpečnost, resp. vyšší míra kriminality jsou naší daní za svobodu a demokracii.

Řešení předpokládá významné změny činnosti relevantních bezpečnostních a obranných institucí, jejich činnosti a postojů a participačního chování občanů přesahující kompetence jednotlivých rezortů i funkční období jednotlivých vlád. Takové pojetí bude zárukou toho, že vytváření systému komplexní bezpečnosti a obrany nebude spočívat pouze v jeho institucionálním zajištění.

Strategie ustavení komplexního systému řízení bezpečnosti České republiky

Realizace strategie vyžaduje přijetí příslušného strategického rozhodnutí, které by se mohlo postupně realizovat takto:

Vytvoření dočasného, ale kompetentního organizačního prvku, který by dokončil již zahájený první krok - zabezpečit proces strategického plánování ustavením komplexního systému bezpečnosti. Proces strategického plánování by měl zahrnovat:

- a) výzkum a analýzu relevantního vnitřního a vnějšího prostředí stávajícího a budoucího systému a jeho zdrojů.
- b) strategický plán ustavení komplexního systému řízení bezpečnosti ČR.

Druhým zásadním krokem strategického tahu by měla být implementace výstavby a přípravy komplexního systému řízení bezpečnosti ČR.

Implementace a výstavba komplexního systému řízení bezpečnosti ČR by musely být projednány v ústředních správních úřadech, jež mají v gesci předmětnou problematiku s tím, že koordinační roli by v rámci projednávání měl Úřad vlády ČR (odbor obrany a bezpečnosti). Výše uvedené složky by odpovídaly za věcné návrhy změn zákonů k ustavení komplexního systému řízení bezpečnosti ČR. Jak vyplynulo z diskuzí mezi experty, bylo by optimální, kdyby celý proces řídil a zastřešoval **vládní zmocněnec pro budování komplexního systému řízení bezpečnosti ČR**.

Připravovaná reforma ozbrojených sil, koordinace zpravodajských služeb, racionalizace řízení ozbrojených bezpečnostních sborů a integrovaného záchranného systému, postavení soukromých bezpečnostních služeb, veřejné správy a samosprávy ad. by se řešily v rámci komplexního systému včetně příslušných legislativních úprav, které by zároveň sjednotily či specifikovaly postavení příslušníků těchto složek.

Řešení problému by se mělo promítnout do reformy ozbrojených sil a ovlivnit novelizaci (novou tvorbu) doktrinálních dokumentů (Bezpečnostní strategie, Vojenská strategie). Vzhledem k současným a budoucím spojeneckým závazkům bude nutné sladit tvorbu a realizaci komplexního systému řízení bezpečnosti ČR se současnými a připravovanými bezpečnostními koncepcemi NATO a EU (EBOP).

Na základě všech uvedených skutečností a závěrů je patrné, že ustavení komplexního systému řízení bezpečnosti ČR vyžaduje existenci a fungování promyšleného decizního systému a jeho alokaci v příslušných mocenských, politických, aj. strukturách (prezident, parlament a jeho výbory, vláda, soudy atd.) včetně aparátu schopného bezprostředně reagovat na nebezpečí. Ve vlastním řízení komplexního systému řízení bezpečnosti ČR by mělo jít o centralizované řízení spojené s decentralizovaným výkonem. V samotném řízení se také bude muset zohlednit způsob řízení v době míru, při ohrožení republiky a v době války.

Takový systém vybavený příslušnými pravomocemi může přijímat kvalifikovaná komplexní rozhodnutí jak a čím účinně čelit aktuálním a zvláště perspektivním hrozbám. Výrazným před-

pokladem úspěšnosti tohoto systému bude jeho propojení se strukturami občanské společnosti (samospráva, bezpečnostní komunita, občané). Je to důležité i z toho hlediska, že na zajištění bezpečnosti státu a právní ochranu se ročně vynakládá téměř 80 miliard korun.

Všem decizním krokům musí předcházet strategické politické rozhodnutí v oblasti bezpečnosti reagující na bezpečnostní hrozby a možnosti státu a společnosti. To předpokládá definovat tzv. státní zájmy, jak se stalo i ve strategických dokumentech. Komplexní systém řízení bezpečnosti ČR by měl být aktivním systémem, tzn. schopným rychle a adekvátně reagovat na nové podněty. Bylo by žádoucí, aby byla v maximální míře zajištěna a podpořena širší celospolečenská diskuze o jeho ustavení, jejímž iniciátorem by mohl být nevládní sektor. Tato diskuze by následně mohla vytvořit prostor pro účinnou civilní demokratickou kontrolu systému, jež by byla hlavní zárukou proti nebezpečí jeho zneužití (zneužívání) ve směru nadměrné militarizace.

Z hlediska teorie a organizace řízení se předpokládá, že pro komplexní řízení systému bezpečnosti České republiky celkově i v jeho institucionálních částech je nutné:

- ☐ Určit funkce a cíle celku a částí řízeného systému.
- ☐ Zavést v systému řízení pomocí cílů nebo jiný adekvátní styl řízení.
- ☐ Stanovit pravomoci celku a částí (rozhodovací, poradní, metodické a kontrolní).
- ☐ Stanovit práva a povinnosti celku a částí ve vertikálním, horizontálním a diagonálním toku informací.
- ☐ Zavést pro komplexní řízení potřebné pružné organizační struktury (týmy, komise).
- ☐ Stanovit zásady fungování systému v čase.
- ☐ Vypracovat motivační program pro systém.
- ☐ Stanovit zásady optimalizace personální činnosti.
- ☐ Stanovit rozdíly v řízení komplexního systému v době míru a při ohrožení.
- ☐ Zásadní změny zajistit legislativně novelizací existujících zákonů nebo přijetím zákonů nových, kde dosud chybí (např. pro soukromé bezpečnostní služby ap.).

Struktura bezpečnostního systému České republiky

Bezpečnostní systém ČR je systém orgánů zákonodárné, výkonné a soudní moci, ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních, záchranných, havarijních aj. sborů a služeb, právnických a fyzických osob, jejich vazeb a činností zabezpečujících koordinovaný postup při zajišťování bezpečnosti ČR.

V podmínkách ČR jsou do bezpečnostního systému zahrnovány:

- ☐ orgány a instituce s celorepublikovou působností:
 - ☐ **orgány zákonodárné moci:**
 - Parlament tvořený Poslaneckou sněmovnou a Senátem a jejich kanceláře,
 - Ústavní soud (částečně),
 - ☐ **orgány výkonné moci:**
 - prezident republiky a jeho kancelář,
 - vláda,
 - ministerstva:
 - Ministerstvo zahraničních věcí (MZV),*
 - Ministerstvo obrany (MO),*
 - Ministerstvo vnitra (MV),*

Ministerstvo spravedlnosti (MS),
 Ministerstvo financí (MF),
 Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV),
 Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO),
 Ministerstvo zemědělství (MZe),
 Ministerstvo dopravy a spojů (MDS),
 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT),
 Ministerstvo zdravotnictví (MZd),
 Ministerstvo životního prostředí (MŽP),

– další ústřední správní úřady:

Správa státních hmotných rezerv (SSHR),
 Státní úřad pro jadernou bezpečnost,
 Český báňský úřad,
 Energetický regulační úřad.
 Úřad pro ochranu hospodářské soutěže,
 Komise pro cenné papíry,
 Úřad pro veřejné informační systémy,
 Národní bezpečnostní úřad,

– státní orgány a instituce s celostátní působností:

Česká národní banka (ČNB),
 Nejvyšší kontrolní úřad (NKÚ),
 Státní veterinární správa (SVS),
 Nejvyšší státní zastupitelství (NSZ),
 Český červený kříž (ČČK) apod.,

– krizové mezirezortní koordinační, pracovní a poradní orgány:

Bezpečnostní rada státu (BRS),
 Výbor pro obranné plánování (VOP),
 Výbor pro civilní nouzové plánování (VCNP),
 Výbor pro zpravodajskou činnost (VZČ),
 Výbor pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky (VKZBP),
 Ústřední krizový štáb (ÚKŠ),
 Ústřední povodňová komise (ÚPK),
 Ústřední nálezová komise (ÚNK),

□ **orgány soudní moci:**

- Ústavní soud,
- Nejvyšší soud,
- Nejvyšší správní soud,
- vrchní soud,

□ **ozbrojené síly:**

- Armáda ČR (AČR),
- Hradní stráž,
- Vojenská kancelář prezidenta republiky,

□ **ozbrojené bezpečnostní sbory:**

- Policie ČR (PČR),
- Vězeňská stráž,

- Justiční stráž,
- Parlamentní stráž,
- Celní a finanční stráž,
- Vojenská policie (částečně),
- ❑ **zpravodajské služby:**
 - Bezpečnostní informační službu (BIS),
 - Úřad pro zahraniční styky a informace (ÚZSI),
 - Vojenské zpravodajství (VZ) tvořené Vojenskou zpravodajskou službou (VZS) a Vojenským obranným zpravodajstvím (VOZ),
- ❑ **záchranné sbory a služby:**
 - Hasičský záchranný sbor (HZS),
 - Báňské záchranné sbory,
 - Zdravotnická záchranná služba (ZZS),
 - Letecká pátrací a záchranná služba,
- ❑ **orgány a instituce s krajskou působností:**
 - ❑ **orgány výkonné moci:**
 - orgány územní samosprávy:
 - zastupitelstvo kraje (hl. m. Prahy),*
 - rada kraje (hl. m. Prahy),*
 - hejtman kraje, primátor hl. m. Prahy,*
 - správní úřady:
 - krajský úřad, magistrát hl. m. Prahy,*
 - krajská hygienická stanice,*
 - obvodní báňský úřad (pouze ve vybraných lokalitách),*
 - celní ředitelství,*
 - krajské státní zastupitelství,*
 - krizové koordinační a pracovní orgány:
 - Bezpečnostní rada kraje,*
 - Krizový štáb kraje,*
 - Povodňová komise uceleného povodí,*
 - ❑ **orgány soudní moci:**
 - krajský soud,
 - ❑ **ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, záchranné sbory a služby:**
 - velitelství územní obrany,
 - krajská správa Policie ČR,
 - hasičský záchranný sbor kraje,
 - územní středisko zdravotnické záchranné služby,
 - revírní báňská záchranná stanice (pouze ve vybraných lokalitách),
 - střediska Horské služby (pouze ve vybraných lokalitách),
 - střediska Speleologické záchranné služby (pouze ve vybraných lokalitách),
 - střediska Vodní záchranné služby (pouze ve vybraných lokalitách),
 - ❑ **orgány a instituce s okresní působností:**
 - ❑ **orgány výkonné moci:**
 - správní úřady:
 - okresní úřad, magistráty měst Plzeň, Brno a Ostravy,*

*okresní hygienická stanice,
okresní veterinární správa,
celní úřad,
finanční úřad,
okresní státní zastupitelství,
– krizové koordinační a pracovní orgány:
bezpečnostní rada okresu,
krizový štáb okresu,
povodňová komise okresu,
okresní nákazová komise,*

□ **orgány soudní moci:**

- okresní soud,

□ **ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory a záchranné sbory a služby:**

- územní vojenská správa,
- okresní ředitelství Policie ČR,
- okresní středisko zdravotnické záchranné služby,
- inspektoráty celní a finanční stráže,

□ **orgány a instituce s obecní a místní působností:**

□ **orgány výkonné moci:**

- orgány územní samosprávy:
*zastupitelstvo obce (města, městské části, městského obvodu, statutárního města),
rada obce (města, městské části, městského obvodu, statutárního města),
starosta obce (města, městské části, městského obvodu), primátor statutárního města,*
- správní úřady:
obecní (městský, městské části, městského obvodu) úřad, magistrát statutárního města,
- krizové koordinační a pracovní orgány:
*bezpečnostní rada obce,
krizový štáb obce,
povodňová komise obce,*

□ **ozbrojené bezpečnostní sbory a služby, záchranné služby:**

- místní oddělení Policie ČR,
- městská a obecní policie,
- soukromé bezpečnostní služby,
- místní výjezdová skupina zdravotnické záchranné služby,
- závodní báňská záchranná stanice,
- horská služba,
- vodní záchranná služba,
- speleologická záchranná služba,
- kynologická služba apod.,

□ **havarijní služby** zahrnují pohotovostní služby provozovatelů rizikových činností, dodavatelů energie, plynu, vody, poskytovatelů dopravních, komunikačních, formačních aj. služeb apod.,

- další orgány a instituce zahrnují např. zdravotnická zařízení, veterinární zařízení apod.

S prvky struktury bezpečnostního systému České republiky úzce spolupracuje tzv. bezpečnostní komunita (společenství politiků, diplomatů, vojáků, expertů v oblasti bezpečnostní politiky, zástupců nevládních organizací, vysokoškolských učitelů a studentů, novinářů a představitelů ekonomické sféry s vazbou na obranu země). Bezpečnostní komunita sehrává roli participačního prvku v systému řízení bezpečnosti České republiky, není ale přímou součástí bezpečnostního systému.

Pozn.:

[*] Ing. Ludvík Cimburek, PhDr. Jan Duchek, Ing. Josef Fučík, Ing. František Greiner, Ing. Stanislav Chromec, Ing. Tomáš Kmječ, Ing. Vladimír Lukovský, PhDr. Vladimír Müller, CSc., Ing. Karel Pezl, profesor Otto Pick, Ing. Jiří Sítla, Ing. Lubomír Spáčil, CSc., Bc. Libor Stejskal, Stanislav Thurnvald, Mgr. Jiří Vaníček, Ing. Jaroslav Vítek, PhDr. Marie Vlachová.

Ani NATO ani EU nemohou splnit očekávání, jestliže země drží své obranné rozpočty na stejné výši nebo je dokonce snižují. Odpověď spočívá pouze ve vyšších vojenských rozpočtech a v rozumných investicích, a ve více účinném využití těchto rozpočtů. Rozumné investice jsou jedinou cestou vedoucí ke sdílení transatlantického břemene a k účinnému řešení našich společných výzev. Pouze rozumné investice nám dají síly, které jsou schopné udržet mír na Balkáně, přinést stabilitu do Afghánistánu, bojovat proti terorismu doma a v zahraničí, a - konečně - zajistit naši kolektivní obranu.

Ale rozumné investice jdou za rámec vojenských rozpočtů. Abychom byli schopni čelit dnešním krizím, potřebujeme lepší obranu vlasti, lepší zpravodajství, více použitelné civilní policie a účinnější monitorování praní špinavých peněz. Seznam pokračuje dál a dál. Ale je třeba také šetřit. V dnešním světě potřebujeme méně nepoužitelných branců. Menší armády vyzbrojené zbraněmi z těžkých kovů. Méně statických základů. A méně statických velení.

To jsou tvrdé volby s vážnými politickými a ekonomickými dopady - zvláště pro novější členy Aliance, jako jste vy. Ale jsou to volby, které je třeba udělat. Protože mají zásadní význam pro naši společnou bezpečnost.

NATO ve 21. století
Z projevu generálního tajemníka NATO George Robertsona
na Univerzitě Karlově v Praze 29. 3. 2002.